

ŞİRDE FLANÖRLÜK

Türkân Yeşilyurt

ŞİRDE FLANÖRLÜK
Türkân Yeşilyurt

Genel Yayın Numarası: 418
ISBN: 978-625-94545-2-8
1. Basım, Mart 2024

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Őti.©2024
Efil©2024

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Herhangi bir Őekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.
Sertifika No: 45550

Genel Yayın Yönetmeni: Serenay Dıraz
Grafik Tasarım: Ferhat Önder

Baskı ve Cilt:

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret Anonim Őirketi Beytepe Köy Yolu No.3
Bilkent, Çankaya/Ankara
Telefon: 0312 266 44 10
Sertifika Nu.: 46519

EFL YAYINEVİ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Őti.
Bağcılar Mahallesi Őemsettin Günaltay Caddesi 283. Sokak Ata Apartmanı
No: 9/7 06670 Çankaya/Ankara Türkiye
Tel : (+90) 312 442 52 10
GSM : (+90) 541 232 00 46
<http://www.kitapsaati.com.tr> • [instagram.com/efilyayinevi](https://www.instagram.com/efilyayinevi) • [twitter.com/efilyayinevi](https://www.twitter.com/efilyayinevi)

Yeğenlerim Duru, Emili ve Elif için

Doç. Dr. Türkân Yeşilyurt

16 Mayıs 1967’de Samsun’da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Samsun’da tamamladı. 1988’de Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesini bitirdi. 2005’te Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezinde “Kadın Şairde Kadın: Şükûfe Nihal’in Şiirleri” adlı yüksek lisansını tamamladı. “Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın Şiirlerindeki

Temalar” adlı doktora teziyle 2010’da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2011-2016 yılları arasında Tunceli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Şu anda Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi. Yoksun (1993), Dün Kendimin Önünden Geçtim (2005), Küçük Bir Ah (2013), Taşra Do (2016) adlı şiir kitapları ile Dağlarca: “Öyle Aydınlık, Öyle Uzun, Öyle Yepyeni” (2013), Nâzım Hikmet ve Yergi: “Ayağa Kalkın Efendiler” (2014), Hilmi Yavuz’un Şiirlerinde Geleneğin Yeniden Üretimi: “Güldeki Gümü Neyse” (2014), Halk Şiirinde Osmanlı Toprak Düzeninin İzleri (2015) adlı inceleme kitapları Komşu Yayınları yasakmeyve dizisinden çıktı. Ahmet Rasim’den yeni yazıya aktardığı Hanım (2017) adlı kitabını Siyasal Kitabevi yayımladı. Romandan Bakan Düşkün Kadınlar adlı çalışması ise 2018 yılında Efil Yayınevi tarafından basıldı. Yeşilyurt, 1990’dan bu yana çeşitli şiir, yazı ve söyleşileri ile başta Hürriyet-Gösteri, Karşı, Şiir Odası, Varlık ve Yasakmeyve olmak üzere birçok dergide görüldü.

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	11
I. İlhan Berk: Anka Kuşunun Küllerinde Flanör.....	25
II. Attilâ İlhan: Aşkın Peşinde Flanör	43
III. Ahmet Oktay: Serbest Piyasa Ekonomisinin Gölgesinde Flanör	69
IV. Güven Turan: Hatıraların İzinde Flanör	81
V. Enis Batur: Alacakaranlıkta Flanör	91
VI. Nihat Özdal: Göbekli Tepe’de Flanör	127
Sonuç.....	133

1938 Eylül ayının son haftalarında “Südetler krizi”nin ve Münih Anlaşması’nın dünya kamuoyunu alarına geçirdiği bir dönemde çalışmasını tamamlamasının, sözcüğün tam anlamıyla savaşa bir yarış olduğu ortaya çıkmıştı; “ve ben tüm boğucu korkuya inat, bu günlerde bir zafer duygusu hissettim, çünkü yaklaşık on beş yıldır planladığım ‘Flâneur’ü kıyametten önce (bir elyazmasının kırılğan biçimi içinde) tamamlamıştım.” Benjamin, elyazmasını New York’a gönderirken, başardığı işten duyduğu gururu ve bu çalışmanın zorlu ortaya çıkış koşullarını eşit ölçüde yansıtan bu sözleri de eklemişti. Paris’e geri döndüğünde, New York’tan bir yanıt alabilmek için haftalarca bekledikten sonra; Adorno’nun 10 Kasım tarihli ayrıntılı bir mektupla, enstitü yönetiminin metni kabul etmediğini bildirmesi karşısında duyduğu hayal kırıklığı da, bir o kadar büyük olmuştu. (Witte, 2002: 151)

Giriş

Başta Arthur Rimbaud, Friedrich Nietzsche, Gérard de Nerval, Immanuel Kant, Jean-Jack Rousseau, William Wordsworth olmak üzere birçok edebiyatçı ve felsefeci düzenli veya düzensiz yürüyüşler yaparken düşünce üretmişlerdir. Henry David Thoreau, derinlemesine düşünerek yürümek gerektiğini ifade eder (2021: 15-16). David Le Breton da Sokrates ile öğrencilerinin yürüyüşlerini hatırlatarak birçok dersin aylak aylak dolaşırken geliştirilen akıl yürütmelerle ilgili olduğunu söyler (2019: 54-55). Frédéric Gros'a göre "Bedenin üstlendiği bu tekdüze vazife, düşünceyi özgür bırakır" (2017: 138).

Şehirde yürümek başka kırsalda yürümek başkadır. Gros, bu farklılıkla ilgili şu değerlendirmeyi yapar:

Ayrıca şehirde ve kırsalda dönüşümlü olarak gezintiye çıkmak ve birini diğerine yeğlememek gerekir. Zira ortak bir temelleri (izlenimleri yeniden düzenleyen imgelemin serbest oyunu) olsa da nitelikleri farklıdır. Kaldırımlarda ve park yollarında yürümek, gündelik bir yaklaşım barındırır, bu sayede, insanlığın ve benzerlerimizin davranışlarının çeşitliliği vasıtasıyla, zihne büyüleyici gelen ayrıntılı, ufak keşifler yaparız. Dereler ve ağaçlar eşliğinde bir başına yürümekse, sistematik iç gözlemlerin stresinden uzak ama aynı verimlilikte olan hülyalı bir hâl yaratır; çiçeklerin ve silüetlerin görüntüsüyle kendinden geçen ruh bir

sürelğine kendini unuttur ve genelde gizli kalan kendi özelliklerinin farkına varır sanki. (2017: 144-145)

İvan Sergeyeviç Turgenyev'in *Asya* adlı eserinin roman kişisi de doğada değil, kentte dolaşmaktan hoşlanır; çünkü şehrin kalabalığında gezip insanları izlemek ister:

Doğanın üzerimde olağanüstü bir etkisi vardı. Ama bu, onun sözüm ona güzelliklerini, sıra dışı dağlarını, uçurumlarını, şelalelerini sevdiğim anlamına gelmiyor. Beni kendine bağlamasından, bana ayak bağı olmasından hiç hoşlanmam. Öte yandan yüzler, canlı insan yüzleri, insan sesleri, davranışları, gülüşleri olmadan dünyada yapamam işte. Kalabalık içinde kendimi son derece neşeli ve hafif hissederim. Diğerlerinin gittiği yöne doğru yürümek, diğerleri bağırıp çağırırken durup onları izlemek bana hep çok eğlenceli gelmiştir. İnsanları gözlemlemeyi seviyorum vesselam... Buna gözlemlemek de denmez aslında, onları sevinçli ve doyumsuz bir merakla seyrediyordum işte. (2021: 10)

“Flanör” karakteri de yürür. Flanör, Walter Benjamin tarafından *Pasajlar* adlı eserde Charles Baudelaire üzerinden kavramlaştırılmıştır. Baudelaire'e de Edgar Allan Poe'nun “Kalabalıkların Adamı” başlıklı hikâyesi ilham vermiştir. Bu hikâyede “edebî Flanör” karşımıza çıkar:

Bu çağın en güçlü kalemi tarafından resmedilmiş -daha doğrusu yazılmış-Kalabalıkların Adamı adlı tabloyu (bir tablodur bu gerçekten!) anımsıyor musunuz? Nekahet dönemindeki bir adam, oturduğu kahvenin camının ardından kalabalığı seyre dalmış, çevresindeki düşünce girdabına karışmıştır kendi düşünceleriyle. Ölümün gölgeler ülkesinden yeni dönmüştür ve hayatın bütün kokularını, bütün cevherini zevkle içine çekmektedir; mutlak unutuşun kıyasına vardığı için, hatırlamakta, her şeyi hatırlamak için yakıcı bir istek duymaktadır. Sonunda bir an için gördüğü yüz ifadesinden büyülediği meçhul kişinin peşinden bu kalabalığın içine karışır. Merak ölümcül karşı konulmaz bir tutku olmuştur!

-Manevi açıdan nekahet dönemindeki hastanın hali içinde olan sanatçıyı hayal ederseniz, Bay G.'nin yaradılışının anahtarına sahip olursunuz. (2013: 208)

Fransızcada “Aylak; amaçsız, işsiz güçsüz avare dolaşan kişi anlamına gelen Flanör, Benjamin’in *Pasajlar* adlı kitabında belirttiği gibi yaya dolaşırken çevre izlenimleriyle düşünce üreten kişi anlamında kullanılır” (2001: 92). Flanör’den söz ederken “Flanöz”ü unutmamak gerekir. Lauren Elkin, Flanöz sözcüğünün Flanör’ün dişil hâli olduğunu ve özellikle kentte aylak şekilde dolaşırken çevresini gözlemleyen kişi anlamında kullanıldığını ifade eder (2018: 18). Elkin, Flanör ve Flanöz farklılığının ayrımcılığa işaret ettiğine dikkat çekerek yürüyenleri cinsiyetlerine

göre ayırmamak getektiğini, ne var ki yürüme anlatılarının kadınların yürüme tecrübelerini çoğu kez dışladığını ifade eder (32-33). Bu bakımdan George Sand, Jean Rhys ve Virginia Woolf'un birer Flanöz olduğunu anımsatmak gerekir. Ancak Flanözlük, Flanörlük kadar kolay değildir. Duygu Özsoy da “Bir Flâneuseün Portresi: George Sand” başlıklı yazısında Flanöz olmanın zorluğuna dikkat çeker:

XIX. yüzyılın en önemli karakterlerinden biri olan George Sand'in hayatı, kadınların kamusal alana çıkma deneyimlerinde yaşadıkları zorlukların önemli bir göstergesidir. 1831 yılında Paris'e gelen Sand, kadın olarak erkek çağdaşları gibi kent mekânlarında özgürce gezinemeyeceğinin, aylaklık yapamayacağını, edebiyat dünyasında yer bulamayacağını farkındadır. Bu zorlukları aşmak için de kıyafetlerini değiştirip erkek kılığına bürünür ve kendine bir erkek ismi koyar. (2012: 305)

Agnès Varda'nın yazıp yönettiği 1985 yapımı “Sans toit ni loi” filminin Sandrine Bonnaire'nin canlandığı başkarakteri Mona Bergeron yürüyerek veya otostop çekerek Güney Fransa kırsalında dolaşan bir Flanöz olarak karşımıza çıkar. Filmde Flanöz'ün Flanör kadar özgür olmadığı, sadece kadın olduğu için birçok bedel ödemek zorunda kaldığı görülür. Yaşar Çubuklu, “Modern ve Postmodern Uzamlarda Aylaklık” adlı yazısında Flanör ve Flanöz arasındaki farka dikkat çeker: